

RAPPORT FOR PRØVEGRAVNINGEN FORUD FOR OPFØRELSEN AF BOLIGER VED DET TIDLIGERE PLEJEHJEM I TOKSVÆRD

TOKSVÆRD SOGN, HAMMER HERRED, STORESTRØMS AMT
NÆSTVED MUSEUM, NÆM 97:100

Prøveudgravningerne ved det tidligere plejehjem i Toksværd fandt sted forud for anlæggelsen af boliger på området, jf. Lokalplan T.22.3., Holmegaard Kommune. Omfattet var matr. 1h samt dele af 1n og 1a, beliggende i den sydvestlige del af Toksværd mellem Toksværd Bygade og Smedevænget.

Da det berørte område således lå kun 150 m vest for Toksværd kirke, og anlægsspor fra især den sene del af forhistorien samt middelalderen derfor kunne forventes, iværksatte Næstved Museum en arkæologisk prøveundersøgelse. Denne fandt sted 11. XII. 1997 ved cand. phil. Thomas Roland Jensen.

Den samlede arealstørrelse af det eksproprierede område androg godt 5.000 m², hvoraf dog knap 1.800 m² i den nordlige del var optaget af stående bygninger, der kun efterlod en smallere stribe i nordvest til undersøgelser.

Terrænet havde førhen været kraftigt faldende mod vest, i særdeleshed mod sydvest, hvor prøvegravningerne syntes at afsløre et tidligere fugtigt drag (jf. nedenfor). Terrænforskellen var der dog senere blevet kompenseret noget for ved opfyld af de lavereliggende dele. Dette gav sig ved prøvegravningen til kende ved et 30-45 cm tykt opfyldslag, ofte i form af næsten ren moræneler, der overlejredes af den nuværende muldflade. Opfyldslagene var beliggende på en ældre ca. 20 cm tyk muldflade og er formentlig blevet påført i forbindelse med byggeriet af det tidligere plejehjem.

Ved prøvegravningen udlagdes fire 1,7 m brede søgegrøfter. I vest således en stort set nord-syd (svag afvigelse i nordvest- sydøstlig retning) orienteret grøft på 65 m længde (Grøft I), beliggende ca. 14,5 m vest for den eksisterende nordlige, nord- syd orienterede fløj og med nordlig afgrænsning ud for den nordlige afslutning af denne bygning. Grøft II og III var begge stort set øst-vest orienterede (svag afvigelse i nordøst- sydvestlig retning) beliggende hhv. ca. 17 og 30,5 m syd for den sydlige, øst-vest orienterede fløj. Grøfternes længde androg knap 30 m, med vestlig afgrænsning 2-3 m øst for Grøft I (Grøft III dog umiddelbart sydøst for Grøft I's sydlige afslutning). Grøft IV lå parallelt med Grøft II-III og beliggende 4-5 m nord for det eksproprierede områdes sydlige grænse, dvs. på endnu åben mark, umiddelbart sydfor det hidtil bebyggede område.

Der fremkom ved prøvegravningen ingen rester af kulturlag og kun ganske få anlægsspor. Dette udelukkende i form af grøftforløb, hvis alder ikke kunne bestemmes, men af karakter hovedsagelig forekom recente. De fem grøftforløb (Anlæg A-E) kan kort beskrives som følger:

Anlæg A: beliggende 9,6 m syd for Grøft I's nordlige afslutning; stort set øst-vest orienteret; 60-65 cm bred og 23 cm dyb med en fyld af gråbrunt leret, sandet muld temmelig opblandet med gult undergrundsmateriale. Anlægget syntes recent.

Anlæg B: beliggende 26,5 m syd for Grøft I's nordlige afslutning; stort set øst-vest orienteret; 77 cm bred og 10-15 cm dyb (uregelmæssig) med en fyld af gråbrunt let leret, sandet muld indeholdende

et enkelt flintafslag (ej hjemtaget). Det kan for Anlæg B's vedkommende ikke udelukkes, at der er tale om en ældre (middelalderlig?) skelgrøft, toftegrænse el. lign. (evt. i forbindelse med Anlæg C). Anlæg C: beliggende 28,5 m syd for Grøft I's nordlige afslutning; stort set øst-vest orienteret; 180 cm bred og 43 cm dyb (dybest mod nord) med en fyld af gråbrunt (lysere mod bunden) let leret, sandet muld. Det kan for Anlæg C's vedkommende ikke udelukkes, at der er tale om en ældre (middelalderlig?) skelgrøft, toftegrænse el. lign. (evt. i forbindelse med Anlæg B). Anlæg D: beliggende i midten og den vestlige del af Grøft II; stort set øst-vest orienteret; 20-30 cm bred og med en dybde på 4-5 cm med lysere brungråt leret, sandet fyld. Anlægget syntes nedgravet fra det overliggende muldlag og fulgte en eksisterende drængrøfts forløb, hvorfor den muligvis kan have haft forbindelse hertil, evt. som forgænger?, og regnes således for recent. Anlæg E: fremkom over nogle få meter i Grøft III's østligste del; orienteret nordøst-sydvest; 30-35 cm bred og med en dybde på 5-6 cm med lysere brungråt leret, sandet fyld. Anlæg E var af karakter meget lig Anlæg D, og kan sandsynligvis ligeledes anses for recent.

I de sydligste godt 20 m af Grøft I og de vestligste dele af Grøft II-III sås endvidere et gråt, visse steder sort, sandet lag indeholdende talrige jernudskillelser, men ingen kulturrester. Dette antyder, at den sydvestlige del af området tidligere har henligget som fugtigt drag, evt. med forbindelse til Bønnemosen umiddelbart mod sydvest, og dermed været uegnet til bebyggelse.

Ud fra de ved prøvegravningen fremkomne resultater skønnes en egentlig arkæologisk undersøgelse af området for unødvendig.

Næstved 16. XII. 1997

Thomas Roland Jensen